

ANA DİLİMİZİ QORUMAQ VƏ İNKİŞAF ETDİRMƏK HƏR BİRİMİZİN BORCUDUR

...Öz dilinizi heç vaxt unutmayın və öz ana dilinizi heç bir başqa dilə dəyişməyin. Xalqın, millətin, insanın öz ana dilindən əziz heç bir şeyi ola bilməz. Azərbaycan dilini daha da zənginləşdirmək, daha da inkişaf etdirmək sizin ən müqəddəs borcunuzdur.

HEYDƏR ƏLİYEV,
Azərbaycan xalqının ümummilli lideri

Dil hər bir millətin maddi və mənəvi irsini qoruyan, inkişaf etdirən ən mühüm və ən güclü vasitədir. Hər bir insan öz ana dilini yaxşı bilməli və onu qorumalıdır. Ana dili insanın mənəvi aləminin zənginləşməsində, dünyagörüşünün genişlənməsində, mükəmməl təhsil almasında, öz soydaşları ilə ünsiyyət qurmasında mühüm rol oynayır. Ana dili millətin özünəməxsusluğunu qorumaqla yanaşı, tərcümə vasitəsilə başqa xalqların mədəni irsi ilə tanış olmağa, onlarla ünsiyyət qurmağa imkan yaradır.

Fevralın 21-i bütün dünyada Beynəlxalq Ana Dili Günü kimi qeyd olunur. 1999-cu ilin noyabrında Banqladəş səfirinin təşəbbüsü əsasında Birləşmiş Millətlər Təşkilatı fevral ayının 21-ni Beynəlxalq Ana Dili Günü elan etmişdir. Hadisənin tarixi isə bir qədər də əvvələ gedir. 21 fevral 1952-ci ildə Pakistanda benqal dilinin qadağan edilməsinə etiraz olaraq keçirilən aksiyada polis və silahlı qüvvələrin müdaxiləsi nəticəsində 4 nəfər şəhid olub. Banqladəş nümayəndələri fevralın 21-nin məhz həmin şəhidlərin xatirəsinə ehtiram əlaməti kimi Ana Dili Günü adlandırılması haqqında müraciət ediblər. UNESCO-nun Baş Konfransında 21 fevral Beynəlxalq Ana Dili Günü elan olunub və üzv ölkələrə bildirilib ki, həmin gün məktəblərdə, universitetlərdə Ana dilinin əhəmiyyəti ilə bağlı tədbirlər, konfranslar, seminarlar keçirilsin.

Dünyada məhv olmaq təhlükəsi ilə üzleşən dillərin qorunması məqsədilə hər il keçirilən Beynəlxalq Ana Dili Günü hər kəsə öz doğma dilinin varlığını hiss etmək, onunla qürur duymaq, onu qorumaq, inkişaf etdirmək hüququ olduğunu bir daha xatırladır. Ən sadə şəkildə desək, dil ünsiyyət vasitəsidir. Bununla bərabər dil millətin simasını səciyyələndirən amillərdən biri, bəlkə də, birincisidir. O hər hansı bir xalqın varlığının təzahürü, onun milli sərvəti, qan yaddaşındadır. Bu qənaət tarixin bütün dövrlərində bəşər övladlarının qeyd-şərtsiz qəbul etdiyi, sübuta ehtiyac duyulmayan aksiomdur. Xalqın taleyi, onun məniyyəti, mənəviyyəti və mədəniyyəti olan dil cəmiyyətin təşəkkülü və inkişafı ilə birgə yaranır, tərəqqi edir. İnsanın təkamülündə ana dilinin rolu böyükdür. İnsanın doğumu ilə bərabər bəxş olunmuş bu nemətin hər hansı bəhanə ilə qadağan olunması isə cinayətdir. Beynəlxalq Ana Dili Günü hamını bu cinayətə qarşı birləşməyə səsləyir. Bəs bu tarixi günün əhəmiyyəti dünyada özünəməxsus qədim mədəniyyəti, tarixi və olduqca zəngin, ahəngdar bir dili olan 50 milyonluq Azərbaycan xalqı və onun fərdləri qarşısında hansı ümummilli vəzifələri müəyyənləşdirir? Bir sözlə, ana dilimizin qorunması istiqamətində hansı mühüm işləri görmüşük?

Əvvəlcə qeyd edək ki, millətin dilinin dövlət statusuna yüksəlməsi tarixi hadisə, milli dövlətçilik tarixinin qızıl səhifəsidir. Bu mə-

qam millətin millət olaraq təsdiqidir. **“Dilimiz çox zəngin və ahəngdar dildir, dərin tarixi köklərə malikdir. Şəxsən mən öz ana dilimi çox sevir və bu dildə danışmağımla fəxr edirəm”** - söyləyən ümummilli lider Heydər Əliyevə minnətdar olmalıyıq. Ölkəmizdə ana dilinin hertərəfli inkişafı, işlək dilə çevrilməsi, beynəlxalq münasibətlər sistemində yol tapması ana dilimizin gözəl bilicisi, mahir natiq, ulu öndər Heydər Əliyevin dilin qorunmasına yönələn düşünülmüş siyasətinin nəticəsidir. Bu siyasətin əsası hələ 1970-ci ildə qoyulub: Dahi rəhbər Heydər Əliyev ana dilində danışmağın dəbdə olmadığı həmin il Bakı Dövlət Universitetinin 50 illik yubileyində Azərbaycan dilində çıxış edib. Az keçməmiş bu dil dövlət əhəmiyyətli tədbirlərə yol açıb. Azərbaycan SSR-in 1978-ci il Konstitusiyasında Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi qəbul edilməsi isə həmin dövr üçün əhəmiyyətli hadisə idi. Müstəqillik ərəfəsi və onun ilk illərində dilimizin adının dəyişdirilməsi, onunla bağlı ənənələrin nəzərə alınmaması indi də təəssüf doğurur. 1995-ci ildə qəbul edilən Konstitusiya ilə dövlət dilinin adı bərpa olundu. Bundan sonra hökumət səviyyəsində ana dilinin inkişafı və qorunması istiqamətində əhəmiyyətli sənədlər qəbul edildi. Azərbaycan Konstitusiyasının 45-ci maddəsi ilə hər kəsin ana dilindən istifadə etmək, istədiyi dildə təbii və təhsil almaq, yaradıcılıqla məşğul olmaq hüququ təsbit olundu. Konstitusiyamıza görə, heç kəs ana dilindən istifadə hüququndan məhrum edilə bilməz. 2002-ci il 30 sentyabr tarixində “Azərbaycan Respublikasında Dövlət dili haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun qəbul edilməsi Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi işlədilməsi, onun təbii, qorunması və inkişaf etdirilməsi, dünya azərbaycanlılarının Azərbaycan dili ilə bağlı milli-mədəni özünümüdafiə ehtiyaclarının ödənilməsi istiqamətində daha bir addım oldu. Bu sənəd ümummilli lider Heydər Əliyevin xalqımıza və onun dilinə tükənməz məhəbbətinin, qayğısının parlaq nümunələrindən biridir. Bu ənənələri ölkə Prezidenti İlham Əliyev uğurla davam etdirməkdədir. Dövlət başçısının müxtəlif vaxtlarda imzaladığı “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında”, “Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının hazırlanması haqqında”

Sərəncamları və bu istiqamətdə görülən işlər də dilimizin inkişafına böyük qaygının təzahürüdür. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2013-cü il 9 aprel tarixli sərəncamı ilə “Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi də ana dilimizin müasir dövrün tələbləri şəraitində qorunması, saflaşdırılması kimi vacib, konseptual məsələləri qarşıya vəzifə qoymuşdur. Bütün bunlar onu bir daha göstərir ki, ulu öndərimiz Heydər Əliyevin ana dilinə qayğı siyasəti bu gün də uğurla davam və inkişaf etdirilir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talibovun təşəbbüsü ilə ana dilinə verilən dəyər və qiymətin məntiqi davamı kimi Naxçıvan şəhərində Ana dili abidəsi ucaldılması da bunun əyani və ən diqqətəlayiq təzahürələrindən biridir. Ana dilimizə qoyulan bu abidə ulu Dədə Qorqud hikmətinə, Füzuli şeiriyyətinə, Koroğlu nərsinə, anaların laylasına, ataların öyüdüne, Vətənin ucaldığına qoyulmuş möhtəşəm bir abidədir. Bu abidə kiçikdən böyüyə hər birimizi önündə səcdə etməyə və saatlarca düşünməyə vadar edən dərin mənəvi əhəmiyyətə malik abidədir. Bundan başqa muxtar respublikamızda müxtəlif mərhələlərdə reklam və lövhələrdə ana dilinin tələblərinə uyğun monitorinqlərin aparılması, ana dilinin tələblərinə uyğun gələn söz və fikirlərdən istifadə imkanlarının artırılması da mühüm tədbirlərdən biri kimi bütün ictimaiyyətin razılığı ilə qarşılanmış, ana dilimizə göstərilən qayğı olaraq minnətdarlıq doğurmuşdur.

“Biz dünyada öz dilimizlə tək yaşayırıq. Bizim birinci nailiyyətimiz o olmalıdır ki, öz dilimizi Azərbaycanda hakim dil etməliyik. Hər bir azərbaycanlı öz ana dilini bilməlidir, bu dildə səlis danışmalıdır və bu dili sevməlidir... Azərbaycan dilini daha da zənginləşdirmək, daha da inkişaf etdirmək sizin ən müqəddəs borcunuzdur”. Ulu Öndərimizin dediyi bu fikirlər hər birimizin vətəndaşlıq borcu, müqəddəs vəzifəsidir.

➤ Zülfüyyə İSMAYIL,
AMEA Naxçıvan Bölməsinin
böyük elmi işçisi, filologiya üzrə
fəlsəfə doktoru, dosent